

Stanford M. Lyman

"Postmodernism and a Sociology of the Absurd" and Other Essays on the "Nouvelle Vague" in American Social Science

The University of Arkansas Press, Fayetteville, 1997. str. 375.

Već u naslovu knjige profesora Stanfor- da Lymana "Postmodernism and a Sociology of the Absurd" otkrivamo zanimljivo i inspi- rativno sociološko djelo. Riječ je zapravo o još jednom preispitivanju kako osnovnih poj- mova postmodernizma i sociologije apsurdna tako i veze postmodernizma i poststruktura- lizma sa suvremenom sociološkom teorijom. Kako je sadržaj knjige utemeljen na toleri- ranju različitih socijalno-teorijskih utjecaja, mogli bismo, uz određene ograde, reći kako je ona i pokušaj prebacivanja loptice post- modernizma iz prostora filozofije u prostor sociologije. Rezultat bi bio jedna nova post- modernistička sociološka teorija, kompro- misna kako po pitanju utjecaja različitih ško- la unutar sociologije tako i po pitanju utjeca- ja drugih, sociologiji više ili manje srodnih disciplina. Podimo redom.

Polazna misao profesora Lymana bila je preispitati osnovne pretpostavke sociolo- gije apsurdna, iznesene još davne 1970. godi- ne u istoimenoj knjizi u koautorstvu s Marvi- nom Scottom te uvidjeti postoji li i kolika je sumjerljivost teorije apsurdna sa suvremenim teorijskim stremljenjima unutar postmoder- ne. Uopćeno, po Lymanu, postoji izvjesna sumjerljivost, jer se teorija apsurdna, upravo kao i postmodernizam, konstituirala, s jedne strane, u okružju dekonstrukcije monolitnih teorija marksizma i funkcionalizma te, s dru- ge strane, u okružju alternativnih teorijskih pristupa kao što su etnometodologija, sim- bolički interakcionizam i sociološka drama- turgija. Kako bi raspravu dinamizirao, Lay- man iznosi tri temeljne postavke koje su-

kobljava sa spomenutim teorijskim tendenci- jama.

1- Prva se postavka odnosi na *problem tretiranja povijesti i društvene promjene*. S ob- zirom na već rečeno, povijest nije shvaćena jednoznačno. S jedne strane, apsurdističko shvaćanje povijesti uključuje interakcioni- stičku interpretaciju po kojoj je sadržaj povi- jesti dio mikrokozmičke interpersonalne razm- jene značenja, pri čemu razlikujemo dvije povijesti; "veliku" i "malu". "Velika povijest" je prostorno-vremenski okvir "malih povi- jesti" koje se obrazuju u svijetu života i bio- grafskim iskustvima. S druge strane, apsurd- isti ističu važnost drugačijeg odnosa prema povijesnoj građi, što ima i značajan odraz na teoriju o suvremenom društvu i promjenama u njemu. Zapravo, povijest je dio svijeta zna- čenja, a ne resurs iz kojeg se oblikuju metafiz- ička značenja i smjernice koje će naknadna interpretacija uzeti kao datost ili koordinate.

Iz takve perspektive sveprisutna teori- jska tendencija utvrđivanja "kraja povijesti" za apsurdiste je neodrživa, jer je povijest dio rasnih, kulturnih, ekonomskih i svih drugih skupova značenja koje društveni akteri *aktiv- no* razmjenjuju između sebe; sve drugo bilo bi besplodno približavanje historicizmu i po- zitivizmu.

2- Druga postavka donosi *osnovnu teo- rijsku i istraživačku strategiju apsurdističke so- ciologije* i to utemeljenjem dviju ključnih to- čaka.

Prva se od njih bavi problemom socijal- nih dimenzija vremena i trajanja. Oslanjajući se na poststrukturalističku i postmodernistič- ku tvrdnju o slomu meta-naracija, od kojih je vjera u jedinstvenost vremenskog niza tek jedna, Lyman sugerira kako je moguće da u jednom trenutku, na jednom socijalnom pro- storu, opstoji više vremenskih nizova. Op- redmećenje ove tvrdnje vidimo u činjenici da pojedinci i grupe, ovisno o svojim trenutnim aktivnostima, socijalnim pripadnostima, iden- titetima, ciljevima i ostalim dinamičkim fak- torima, mogu neovisno društveno obitavati, ostajući više ili manje dio globalnog, od- nosno fizičkog vremena i trajanja.

Druga ključna točka bavi se proble- mom socijalnog prostora i oprostorenja. Ia-

ko je riječ o vodoravnoj percepcijskoj razini, Lyman je sklon tvrditi kako već iz pažljivog očitavanja zemljopisne karte možemo mnogo toga saznati o akterima i njihovim zajednicama, bilo na mikro bilo na makrorazini. Uz napomenu da nije riječ o geopolitičkom već o *lebenswelt*-očitavanju karte, Lyman dalje opisuje četiri vrste socijalnog prostora; javni, obiteljski, interakcijski i tjelesni-intimni, te tako u raspravu o mogućnostima socijalnog oprostorenja uvodi postmodernistički termin hiper-prostor. Oprostorenje je dinamički sociologijski koncept koji ne uključuje samo spomenute prostore, već i mogućnost novih kroz procese naseljavanja, migracije, disperzije i dijasporije kako ljudi tako i njihovih sredstava komuniciranja.

3- Treća postavka objašnjava i opisuje *apsurdistički subjekt*. Osnovni postulat je dramaturški: subjektivitet se konstituira kroz jezičnu igru, napetost interakcije i kroz sve već spomenute karakteristike socijalnog vremena, trajanja, prostora i oprostorenja. Iz toga proizlazi multiplikacija formi reprezentacije subjekta, ali ne ona koja teži postmodernističkom narušavanju i dezintegraciji cjeline subjekta, već naprotiv ona koja teži zadržati njegovu cjelovitost, u smislu bezbolne zamjenive maski na pozornici *lebenswelta*. Na taj način reprezentacija subjekta i svih njegovih značenja postaje konzistentna i smisljena, što se može pripisati i svim socijalno-povijesnim koordinatama po kojima se subjekt orijentira u svom postojanju.

Navedene postavke su samo epistemološka koncepcija koju profesor Lyman oplemenjuje obimnom i raznovrsnom empirijskom podrškom, posvetivši se posebno problemima shvaćanja rase, zakona, kinematografije i devijantnog ponašanja u postmodernoj socijalnoj teoriji te preispitivanju osnovnih postavki socijalne dramaturgije. Iako se veći dio problematike i razmatranja oslanja uglavnom na sjevernoameričko sociološko nasljeđe, lako je primijetiti da se ova knjiga u širokom luku dotiče zapravo svih važnih suvremenih socioloških pitanja kako na polju teorije tako i istraživanja. Uzmemo li u obzir iscrpnost, multidisciplinarnost i aktualnost građe, možemo zaključiti kako je knjiga "Postmodernism and a Sociology of the Absurd" izražena briga za slobodno sociološko mišljenje i imaginaciju te je tako, usprkos neobičnosti pristupa, njeno čitanje vrlo zanimljivo i nadasve preporučljivo.

A sociologija apsurdna? Kako je jedan drugi apsurd davno prije nagovještavao, i to onaj u teatru, da će iz okruženja poremećene komunikacijske strukture modernog društva pronaći izlaze i putove tako što će rastavljenu stvarnost spojiti na nove i dotada nevidene načine, tako je i sociologija apsurdna, barem je takav zalog imena, u interpretaciju i razumijevanje svekolikog društva unijela slobodu i izvjesni optimizam koji tom istom društvu vraćaju životnost i raznolikost.

Zvonimir Bošnjak